

УДК 343.28/.29

МІСЦЯ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ, ЩО НЕ Є КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИМИ УСТАНОВАМИ

Калашников К. Ю.,

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Анотація: статтю присвячено актуальній проблемі розмежування покарання у виді позбавлення волі від інших видів адміністративних і дисциплінарних заходів впливу, пов'язаних з фізичною ізоляцією особи від суспільства.

Ключові слова: колонії, місця несвободи, кримінально-виконавчі установи, національний превентивний механізм, турбота, опікування, нагляд, захист, охорона.

Аннотация: статья посвящена актуальной проблеме разграничения наказания в виде лишения свободы от других видов административных и дисциплинарных мер воздействия, связанных с физической изоляцией лица от общества.

Ключевые слова: колонии, места несвободы, уголовно-исполнительные учреждения, национальный превентивный механизм, забота, попечение, надзор, защита, охрана.

Annotation: the article is devoted to the actual problem of differentiation of punishment in the form of deprivation of liberty from other types of administrative and disciplinary measures of influence related to the physical isolation of a person from society.

Key words: colonies, places of lack of freedom, penitentiary institutions, national preventive mechanism, care, care, supervision, protection, protection.

Коли говорять про виконання покарання у вигляді позбавлення волі, перш за все виникають образи колоній і в'язниць, тобто кримінально-виконавчих установ. І мало хто усвідомлює яка кількість місць позбавлення волі існує насправді. Дуже цікаве і змістовне визначення поняття місць позбавлення волі стало вживатися в міжнародних нормативно-правових актах, а потім і в національних публікаціях. За оцінками фахівців в Україні функціонує більше 4,9 тисяч місць позбавлення волі, що не є установами виконання покарань, це в 33 рази більше від їх загальної кількості (148 закладів) [1].

Місце несвободи - це місце (державне чи приватне), в якому особа утримується (поміщається та вибуває), або може утримуватись за наказом будь-якого судового, адміністративного чи іншого органу або за його вказівкою, з його відома чи мовчазної згоди (офіційні та неофіційні місця утримання) під вартою, в ув'язненні або під опікою, яке ця особа не має права залишити з власної волі або не має можливості реалізувати цю волю (за фізичним або матеріальним станом) [2]. Поняття «місця несвободи» відсилає до Факультативного протоколу Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (ОПСАТ) [3], який було ратифіковано Україною 21 липня 2006 року. У ст. 4 Протоколу на позначення цих місць використовується формулювання «custodial setting». У перекладі з англійської термін custody має два значення, релевантні описуваній проблемі: опіка, опікування, турбота, опікування, нагляд, захист, охорона; тюремне ув'язнення, поміщення до тюрми, позбавлення волі. Отже, поняття «місця несвободи» значно ширше, ніж поняття «місця позбавлення волі», яке розуміється лише як вид покарання.

Кожне місце несвободи має законодавчо прописані умови поміщення і вибування суб'єктів, а також строки перебування у ньому, які можуть варіюватися від декількох годин (ізолятор тимчасового тримання) до багатьох років (виправні колонії, дитячі будинки-інтернати, психоневрологічні інтернати тощо).

Звичайно, що сам факт обмеження свободи людини (добровільного чи примусового) створює загрозу жорстокого поводження з нею у цих місцях. У зв'язку з цим місця несвободи є об'єктами моніторингу дотримання прав людини та національного превентивного механізму (НПМ).

Місця несвободи потребують незалежного моніторингу, адже громадяни, які там утримуються, знаходяться у незахищеному стані; держава несе відповідальність за тих, хто там утримується; в місцях несвободи високий ризик зловживань та недбалства; місця несвободи не завжди ефективно керуються; і клієнти, і працівники місць несвободи часто потребують допомоги; багато порушень носять системний характер.

Що собою представляє превентивний механізм? Національний превентивний механізм - це незалежний орган (або декілька органів), який створений і функціонує відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань, спрямований на регулярний моніторинг усіх місць несвободи з метою попередження у них жорстокого поводження з людьми, які там утримуються. Згідно з прийнятим в Україні законодавством, функції НПМ виконує Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [4].

Кримінально-виконавчі установи - це заклади, які безпосередньо і виключно здійснюють виконання конкретних видів кримінальних покарань. До установ виконання покарань відносять: арештні доми, кримінально-виконавчі установи (виправні колонії та виправні центри), спеціальні виховні установи (виховні колонії), слідчі ізолятори (стосовно осіб, які там відбувають позбавлення волі).

Отже, формально, всі інші установи та місця, в яких позбавляють свободи, належать до місць позбавлення волі, що не є установами виконання покарань. Поряд з цим, на практиці частіше використовується термін «місця несвободи», що є в ратифікованих Україною міжнародних актах.

Треба підкреслити, що місця позбавлення волі не обмежуються кримінально-виконавчими установами. Крім кримінально-виконавчих установ існують інші місця позбавлення волі, та необхідно підкреслити, що вони вже виступають як органи, які виконують інші види заходів впливу (дисциплінарні чи адміністративні). Виявляється, що позбавлення волі може виступати не тільки як один з видів кримінального покарання, а й розумітися у зовсім в іншій площині.

Ми виокремлюємо найбільш важливі органи держави, які охоплюють значну кількість визначених осіб і які виконують адміністративні чи дисциплінарні заходи впливу:

1) слідчі ізолятори [5] виконують адміністративний захід впливу щодо осіб, стосовно яких використовується попереднє ув'язнення як запобіжний захід, у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, а також підозрюваних, обвинувачених (підсудних) та засуджених, вирок щодо яких не набрав законної сили, крім осіб, які там відбувають покарання у виді позбавлення волі (виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування). Необхідно пам'ятати, що у СІЗО мають місце так звані камери збірних відділень (КСВ). Там знаходяться ті, хто тільки що прибув до СІЗО або збирається покинути СІЗО.

За словами заступника керівника департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму, завідувача відділом моніторингу пенітенціарних установ секретаріату Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, незважаючи на позитивні зміни, внесені за останні роки до чинного законодавства, ми, як і раніше, фіксуємо в СІЗО і колоніях численні порушення прав людини. В першу чергу це стосується неналежних умов утримання. Наприклад, дуже поширене явище - переповнені камери в СІЗО, хоча за нормою на одну людину має припадати не менше 2,5 кв. м. У багатьох ізоляторах закривають очі на температурний режим [6].

2) ізолятори тимчасового тримання [7-8].

Необхідно звернути увагу, що ізолятори тимчасового тримання функціонують на підставі застарілого законодавства. Йде реформа виправної системи, органи міліції змінені на органи поліції, які потребують професійних кадрів для вирішення складних та важливих питань.

Діяльність ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ України (ІТТ) спрямована на затриманих і осіб, які тримаються під вартою, визначають завдання, принципи організації, обов'язки та права працівників міліції й осіб, які тримаються, регулюють порядок, режим і умови перебування в ізоляторах тимчасового тримання. ІТТ є спеціальними установами міліції для роздільного тримання: осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення; осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу; осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставлення ув'язнених до слідчого ізолятора (СІЗО) у цей період неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватись в ІТТ не більше 10 діб); засуджених, які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій; адміністративно арештованих - за відсутності спеціального приймачника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту. Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати шістьдесяті годин з моменту затримання. Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістьдесяті годин з моменту затримання повинна бути звільнена з ІТТ або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу¹.

3) гауптвахти при військових частинах і гарнізонах [9].

Вважаємо, що це єдиний орган держави, який виконує дисциплінарний захід впливу, пов'язаний з фізичною ізоляцією особи. Для утримання військовослужбовців, які відбувають покарання у виді арешту, обладнується спеціальне приміщення - гауптвахта. На гауптвахті тримають військовослужбовців, заарештованих у дисциплінарному порядку, а також солдатів (матросів), сержантів (старшин), які проходять службу за контрактом. На гауптвахті, крім військовослужбовців зазначених у пункті 1 додатка № 12 до Статуту гарнізонної та вартової служби, можуть тримати: військовослужбовців, затриманих відповідними органами за підозрою у вчиненні злочину до прийняття рішення судом, - не більш як 3 доби; військовослужбовців Збройних Сил України та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також військовослужбовців інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, для яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою; засуджених військовослужбовців Збройних Сил України та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також військовослужбовців інших військових формувань, які відбувають покарання у виді арешту та тримаються в умовах ізоляції строком від одного до шести місяців; військовослужбовців, засуджених судом, яких направляють до дисциплінарної частини, - до набрання вироком законної сили; військовослужбовців, затриманих за порушення військової дисципліни у нетверезому стані (або таких, що не мають документів), до витверезення (або встановлення особи), але не більш як одну добу.

4) приймачники-розподільники для дітей органів Національної поліції України [10].

Це також державний орган влади, який виконує адміністративний захід, пов'язаний з фізичною ізоляцією особи, тобто позбавленням волі.

Приймачники-розподільники для дітей (ПРД) - спеціальні установи органів Національної поліції, призначені для тимчасового тримання дітей, які:

1) досягли 11-річного віку та щодо яких є достатньо підстав вважати, що вони вчинили суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке КК України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, і які не досягли віку, з якого за таке діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, - на строк, визначений слідчим суддею, судом у постановленій у кримінальному провадженні ухвалі про поміщення особи у ПРД;

2) підлягають направленню за рішенням суду, що набрало законної сили, до спеціальних навчальних закладів для дітей, які потребують особливих умов виховання, і є достатньо підстав вважати, що такі діти займатимуться протиправною діяльністю, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

3) самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, у яких вони перебували, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

4) перебувають у розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади (бродяжать), - на строк, необхідний для передавання їх уповноваженому підрозділу органів Національної поліції, який ініціював розшук, але не більше 36 годин;

5) залишили державу постійного проживання і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню до держави свого постійного проживання, - на строк, необхідний для передавання їх батькам, іншим законним представникам або працівникам спеціалізованих установ держави постійного проживання.

Строк перебування дитини в ПРД визначається судом залежно від наявності об'єктивних підстав для її тримання в цій установі.

5) загальноосвітня школа соціальної реабілітації та професійне училище соціальної реабілітації [11].

В Україні сьогодні проживає більш ніж 9,5 млн. дітей, що становить 20 % населення України. Згідно з існуючими оцінками, щороку приблизно 22000 осіб у віці до 18 років вчиняють правопорушення. Більше ніж 8000 неповнолітніх засуджені за злочини, за які призначені покарання відповідно до Кримінального кодексу України. З них близько 6000 відбувають кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі, і більше ніж 1400 неповнолітніх утримуються у спеціальних виховних колоніях. Багато з них вже мали попередні судимості. За даними МВС України кожного року приблизно 1200 дітей, які не досягли віку 14 років, вступають в конфлікт із законом [12].

Загальноосвітня школа соціальної реабілітації (школа соціальної реабілітації) є державним закладом освіти. Направлення дітей і підлітків на навчання до шкіл соціальної реабілітації здійснюється судами у встановленому законом порядку. У школах соціальної реабілітації неповнолітні утримуються у межах встановленого судом терміну, але не більше трьох років. У виняткових випадках неповнолітні можуть утримуватись до досягнення ними 15 років, якщо це необхідно для завершення навчального року.

Звільнення учнів із школи соціальної реабілітації провадиться після закінчення терміну перебування, встановленого судом, за рішенням директора закладу.

Професійне училище соціальної реабілітації (училище соціальної реабілітації) є державним закладом Міністерства освіти. Направлення підлітків на навчання до училищ соціальної реабілітації здійснюється судами у встановленому законом порядку.

Училище соціальної реабілітації має створити належні умови для життя, навчання та виховання учня, підвищення його загальноосвітнього і культурного рівня, професійної підготовки, розвитку індивідуальних здібностей і нахилів, забезпечити правове виховання та соціальний захист в умовах постійного педагогічного режиму.

Неповнолітні утримуються в училищах соціальної реабілітації у межах терміну встановленого судом, але не більше трьох років, за вчинення злочину у віці до 18 років або скоєння правопорушення до виповнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність. У разі переведення учнів із школи соціальної реабілітації до училища соціальної реабілітації загальний термін перебування їх у цих закладах не повинен перевищувати трьох років.

В училищах соціальної реабілітації з дозволу суду за місцезнаходженням зазначеного закладу учні можуть утримуватись у виняткових випадках до досягнення ними 19 років, якщо це необхідно для завершення навчального року або професійної підготовки.

Звільнення учнів з училища соціальної реабілітації провадиться після закінчення терміну перебування, встановленого судом, за рішенням директора закладу.

Дострокове звільнення неповнолітніх із училища соціальної реабілітації провадиться судом за місцезнаходженням закладу за клопотанням ради училища.

б) центри медико-соціальної реабілітації дітей [13] створюються в державній системі охорони здоров'я за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді та Міністерства охорони здоров'я України для дітей, які вживають алкоголь, наркотики, а також для дітей, які за станом здоров'я не можуть бути направлені до шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації.

Основним завданням центрів медико-соціальної реабілітації є створення умов і забезпечення лікування дітей від алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та їх психосоціальної реабілітація і корекція.

В центри медико-соціальної реабілітації направляються діти у віці від 11 років на підставі висновку медико-експертної комісії.

Діти знаходяться в центрах медико-соціальної реабілітації протягом терміну, необхідного для лікування, але не більше двох років.

Питання про перебування дитини в центрі медико-соціальної реабілітації розглядається керівництвом центру на підставі прохання батьків (усиновлювачів) або опікунів (піклувальників), а при відсутності останніх - на основі рішення служби у справах дітей.

7) притулки для дітей служби у справах дітей [14] утворюються, реорганізуються і ліквідуються відповідно до соціальних потреб відповідного регіону, обласними, Київською та міськими, районними, районними у містах Києві державними адміністраціями, виконавчими органами міських, районних у містах рад та підпорядковуються відповідній службі у справах дітей. Притулки для дітей можуть також створюватися за погодженням із службами у справах дітей підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями та громадянами.

У притулках для дітей тимчасово розміщуються діти віком від 3 до 18 років, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Діти можуть перебувати в притулку для дітей протягом часу, необхідного для їх подальшого влаштування, але не більше 90 діб.

Не підлягають розміщенню у притулках діти, які перебувають в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі з вираженими симптомами хвороби, а також вчинили правопорушення і щодо яких є відомості про винесене компетентними органами або посадовими особами рішення про затримання, арешт або приміщенні в приймач-розподільник для дітей.

8) центри соціально-психологічної реабілітації дітей [15] утворюються, реорганізуються і ліквідуються обласними, Київською міською, районними, районними у містах Києві державними адміністраціями, виконавчими органами міських і районних у містах рад та підпорядковуються відповідній службі у справах дітей для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, що опинилися в складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги. Термін перебування дитини в центрі соціально-психологічної реабілітації дітей залежить від конкретних обставин, але не може перевищувати відповідно 9 і 12 місяців у разі стаціонарного і денного перебування. Термін перебування дитини в центрі визначається психолого-медико-педагогічною комісією за погодженням з відповідною службою у справах дітей. У центри соціально-психологічної реабілітації дітей не приймаються діти, які перебувають в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі, з симптомами загострення хронічних захворювань, а також вчинили правопорушення і щодо яких прийнято відповідними органами чи посадовими особами рішення про затримання, арешт або приміщенні в приймальник-розподільник для дітей.

9) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) [16] є закладами соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги і подальшого їх влаштування. Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) утворюються, реорганізуються і ліквідуються місцевою державною адміністрацією і підпорядковуються службі у справах дітей. Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) також можуть бути утворені громадськими, благодійними організаціями та фондами, в тому числі міжнародними, за погодженням з відповідною службою у справах дітей. Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) забезпечують перебування в них дітей протягом періоду, визначеного службою у справах дітей. У соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) не приймаються діти, які перебувають в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі з вираженими симптомами хвороби, а також вчинили правопорушення і щодо яких прийнято відповідними органами чи посадовими особами рішення про затримання, арешт або приміщенні в приймальник-розподільник для дітей.

У разі направлення дітей в перераховані вище установи, фактично застосовується позбавлення волі, але вже не у виді покарання (крім виховних колоній), а у виді заходів дисциплінарного чи адміністративного впливу.

ПРИМІТКИ

1. Відзначимо, в що Україні активно триває реформа МВС. Міліція припинила своє існування з 7 листопада 2015 р., коли набув чинності Закон України «Про Національну поліцію», згідно з яким, діяльність поліції спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Права людини за ґратами: практичний посібник / Федорук О.О., Яковець І.С. – К.: Асоціація УМДПЛ, 2016. – 256 с.
2. Місця несвободи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khivr.kharkov.ua/index.php?id=1328273166>.
3. Факультативний протокол до Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_f48.
4. Про внесення змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» щодо національного превентивного механізму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5409-17>.
5. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30 червня 1993 року № 3352-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 360.
6. Если государство записало в «козлы». Особенности пенитенциарной системы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.2000.ua/v-nomere/derzhava/ekspertiza/esli-gosudarstvo-zapisalo-v-kozly.htm>.
7. Інструкція про порядок тримання осіб у спеціально відведених місцях для тимчасового тримання (ізоляторах тимчасового тримання): Наказ Служби безпеки України від 26.07.2008 № 589 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>.
8. Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 2 грудня 2008 р. № 638 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>.
9. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України: Закон України від 21 грудня 2000 року № 2171-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>.

10. Про приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України: Наказ МВС України від 03.07.2017 № 560 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE30794.html.
11. Про організацію діяльності загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 № 734 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/734-2012-p>.
12. Організація діяльності закладів соціальної реабілітації системи освіти України / Н.В. Заварова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 19 (2). – С. 75-81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_19%282%29__11.
13. Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 13.02.2007 № 48 затверджено «Типове Положення про центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
14. Про притулок для дітей служби у справах дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 р. № 565 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
15. Про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
16. Про соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко): Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2005 р. № 1291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.com/documents/date>.

УДК 343.16

МІСЦЕ І РОЛЬ НАГЛЯДУ ЗА ВИКОНАННЯМ ЗАКОНІВ У СИСТЕМІ ІНШИХ ФУНКЦІЙ ПРОКУРОРА, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НИМ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Колесник Г. Р.,

здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Анотація: у статті проаналізовано різні точки зору правознавців щодо системи кримінальних процесуальних функцій прокурора, які реалізуються ним у досудовій стадії кримінального провадження – досудовому розслідуванні, та обґрунтовано провідну роль прокурорського нагляду за виконанням законів серед них.

Ключові слова: досудове розслідування, законність, кримінальне провадження, прокурорський надгляд, процесуальна функція.

Аннотация: в статье проанализированы различные точки зрения правоведов относительно системы уголовных процессуальных функций прокурора, которые реализуются им в досудебной стадии уголовного производства – досудебном расследовании, и обосновывается ведущая роль прокурорского надзора за исполнением законов среди них.

Ключевые слова: досудебное расследование, законность, уголовное производство, прокурорский надзор, процессуальная функция.

Annotation: The article analyzes various points of view of jurists concerning the system of criminal procedural functions of the prosecutor, which he implements in the pre-trial stage of criminal proceedings-a pre-trial investigation, and the leading role of the prosecutor's supervision over the execution of laws among them is substantiated.

Key words: pre-trial investigation, legality, criminal procedure, prosecutor's supervision, procedural function.

В юридичній літературі ще не склалося чіткого уявлення щодо кількості кримінальних процесуальних функцій, які виконуються прокурором у досудовій стадії кримінального провадження – досудовому розслідуванню. Протягом тривалого часу вважалося, що в означеній стадії прокурор є носієм лише функції нагляду за додержанням законів органами дізнання і досудового слідства [1, с. 14-21; 2, с. 81; 3, с. 162-167].

Проте, ще в 1980 році російський вчений-правознавець В. П. Рябцев вперше відзначив, що у досудовому розслідуванні діяльність прокурора є багатофункціональною і не обмежується тільки здійсненням нагляду за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства. На його думку під час проведення досудового розслідування прокурор реалізує ще й функції: обвинувачення (кримінального переслідування); особистого розслідування окремих кримінальних справ; координації роботи органів кримінальної юстиції по боротьбі зі злочинністю [4, с. 129-131]. Пізніше новація В. П. Рябцева була підтримана В. Г. Мелкумовим, Л. М. Давиденком, М. П. Каном та іншими, які до функцій, що виконуються прокурором у досудовому розслідуванні, додали ще й кримінологічну (запобіжну) і правозахисну функції [5, с. 89-90; 6, с. 83-90; 7, с. 6]. При цьому всі вони вважали наглядову функцію основною функцією прокурора у досудовому розслідуванні, а всі інші – додатковими та наголошували, що наявність саме цієї сукупності функцій впливає із наданих прокурору кримінальних процесуальних повноважень на цій стадії кримінального провадження.

Разом з тим, ряд авторів відстоюючи наявність у прокурора основоположної (загальнопроцесуальної) функції обвинувачення, що виконується ним у досудовому розслідуванні у формі кримінального переслідування,